

Opwekking

Lezing door ds. W. Visscher voor de winterconferentie van het Deputaatschap voor Studerenden der Gereformeerde Gemeenten,
gehouden op vrijdagavond 10 januari 2003 in Gouda

Er is onmiskenbaar een groot verschil tussen Europa en de Verenigde Staten van Amerika. Is Europa een "oude man" die moeizaam probeert overeind te blijven in de huidige wereld; de Verenigde Staten van Amerika zijn de absolute wereldmacht van dit moment. Door sommigen bespot; door anderen gehaat; door velen bewonderd. De USA is de wereldmacht op dit ogenblik. Dit land is een wonderlijk land. Het wordt, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Europa, gestempeld door godsdienstige normen en waarden, vooral in het zuiden is dat merkbaar en zichtbaar. De president van dit land schaamt zich er niet voor een christen te zijn. En vele Amerikanen gaan ook naar de kerk. In regeerbeleid en maatschappij is de kerk en de Bijbel niet afwezig. Hoe men dit alles ook mag waarderen; het is niettemin een opmerkelijk feit. Op 11 september 2001 sprak de president van dit grote en opmerkelijke land: And I pray they will be comforted by a power greater than any of us, spoken through the ages in Psalm 23: Even though I walk through the valley of the shadow of death, I fear no evil, for You are with me". Ik zie het Europese staatslieden nog niet doen. Het verschil is opmerkelijk.

Hoe is dat zo gekomen. In zijn recent studie over "De Geest van Opwekking"¹ laat Dr. W. van Vlastuin zien dat we het huidige Amerika niet los kunnen zien van de Great Awakening (1740-1745); een krachtige doorwerking van het werk van Gods Geest in Noord Amerika. Predikers als George Whitefield, Gilbert Tennet en Jonathan Edwards zijn door de Heere gebruikt om in Massachusetts een godsdienstige herleving te geven. In zijn boek A faithful NARRATIVE of the the suprising Works of God in the Conversion of Many Hundred Souls in Northampton' beschrijft Jonathan Edwards een geestelijke opwekking in zijn gemeente in 1734-1735. Later is de Great Awakening gekomen! De gevolgen van de Great Awakening zijn tot op de dag van vandaag merkbaar! De kerk groeide, de leer van soevereine genade werd weer gepreekt, het leven werd gereformeerd, de eerste aanzetten tot afschaffing van de slavernij komen naar voren en een merkbare verandering in het volksleven wordt zichtbaar.² De Great Awakening is een van de vele Opwekkingen die de geschiedenis van God kerk kent. Laten we over Opwekking eens nadenken.

Het begrip "opwekking"

Op 7 augustus 1823 verschijnt in Nederland bij uitgeverij L. Herdingh en Zoon een boekje dat grote opschudding verwekt. De schrijver van dat boekje is Isaac da Costa en de titel van het boekje luidt: "Bezwaren tegen den Geest der Eeuw". Op het titelblad van het boekje is afgedrukt Efeze 6:12: "Want wij hebben den strijd niet tegen vlees en bloed, maar tegen overheden, tegen de machten, tegen de geweldhebbers der wereld, der duisternis dezer eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht." In het boekje wordt de aanval ingezet tegen de geest van de tijd, het burgerlijke liberalisme dat in die dagen de toon aangeeft. Fel is de reactie van de tegenstanders, de verlichte burgerij, op het boekje van Da Costa. Hij wordt "in talloze recensies, pamfletten, schotschriften en hekeldichten aangevallen, beschimpt en belasterd en dat soms op een manier die alle perken te buiten ging". (Hovius, 1973 pag.5). In regeringskringen wordt zelf justiteel ingrijpen overwogen. Het boekje wordt gezien als een oorlogsverklaring tegen al het bestaande. De tegenstand tegen het geschrift van Da Costa is zeer groot.

Da Costa heeft ook medestanders. Het boekje wordt door velen met instemming gelezen. Vele herdrukken van het boekje vinden hun weg naar de lezers. Het boekje kan worden getypeerd als: "De geboortekreet van het Réveil". Het Réveil is een van de voorbeelden van een herleving, een opwekking in de kerkgeschiedenis van Nederland. Het Réveil, de Great Awakening, de Reformatie van de 16e eeuw, etc zijn met talloze andere voorbeelden aan te vullen. De kerk van Christus kent vele voorbeelden van een opwekking. Wat verstaan we onder een opwekking in Gods kerk!

Het woord "opwekking" staat tegenover "ingezonkenheid", geestelijke traagheid en futloosheid. Met het woord opwekking wordt bedoeld een krachtige Geesteswerking in kerk en samenleving waardoor dorre doodsbeenderen gaan herleven. Het is een ontwaken van een land uit de roes van de zonde; het is het ontwaken van een gemeente

¹ Dr. W. van Vlastuin, De Geest van opwekking. Een onderzoek naar de leer van de Hielige Geest in de opwekkingstheologie van Jonathan Edwards (1703-1758).

² Dr. W. van Vlastuin, De Geest van Opwekking, pag. 116 ev. Hij spreekt om. van ecclesiologische vruchten (de kerk groeide), theologische vruchten (belangstelling en verbetering van het theologisch onderwijs), missiologische vruchten ("Vanuit de Graet Awakening is de internationale zending werkelijk tot een doorbraak gekomen") en maatschappelijke vruchten (eerste aanzet tot afschaffing van de slavernij!)

uit de geestelijke luiheid en lauwheid; het is een reformatie van families en gezinnen; het is het ontwaken van zielen uit de slaap van de dood. Een opwekking is de krachtige, merkbare en diepe doorwerking van Gods Geest in het leven van zondige mensen. Een opwekking wordt merkbaar in leer en levenswandel. Het is een ongewone en opvallende door-werking van Gods Geest. Een soort hernieuwde Pinksterdag.

Toegespitst op het geestelijke en kerkelijke leven wordt een opwekking door Van Vlastuin omschreven als: "een ongewone openbaring van de kracht van Gods genade in het verlevendigen van het geloof en de godsvrucht bij Gods kinderen en in het overtuigen en bekeren van zorgeloze zondaren". (Van Vlastuin, 1991 pag. 11). Een opwekking in het midden van een kerkelijke gemeente is een intensivering van het werk van de Heilige Geest in het leven van mensen. Bij een opwekking komt het zaligmakende werk van de Heilige Geest qua omvang en qua intensiteit duidelijker openbaar dan voorheen. Een opwekking heeft het karakter van een opmerkelijke en wonderlijke gebeurtenis, waarvan duidelijk is dat het niet door mensen tot stand wordt gebracht. Het is iets om naar uit te zien. "*Gij geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedoden, opdat zij levend worden.*" (Ezech. 37:9)

De oorsprong van een geestelijke opwekking ligt in God. Een opwekking is een gave van de Heilige Geest. In Ezechiël 37 wordt ons Israël als beeld van de Kerk van God, voorgesteld onder het beeld van een vallei vol doodsbeenderen. Deze beenderen zijn zeer dor en zeer vele. (Ezech.37:2). Op de vraag: "Zullen deze beenderen levend worden?" geeft de Heere het antwoord: "Ik zal den geest in u brengen, en gij zult levend worden." (Ez.37:5). De vrucht van een opwekking is: "en gij zult weten dat Ik de HEERE ben". (Ez.37:13).

Bijbelse gegevens

Gods Woord leert ons het verlangen naar een Opwekking. "*Ontwaak, noordenwind! en kom, Gij zuidenwind! doorwaai mijn hof, dat zijn specerijen uitvloeien. O, dat mijn Liefste tot Zijn hof kwame, en ate zijn edele vruchten!*" (Hoogl. 4:16). De Bijbel wijst ook op de realiteit van een Opwekking. "*Want Ik zal water gieten op de dorstigen, en stromen op het droge; Ik zal Mijn Geest op uw zaad gieten, en Mijn zegen op uw nakomelingen. En zij zullen uitspruiten tussen in het gras, als de wilgen aan de waterbeken.*" (Jes. 44:3-4). Op de pinksterdag horen we de boodschap van een Opwekking. "*En het zal zijn in de laatste dagen, (zegt God) Ik zal uitstorten van Mijn Geest op alle vlees; en uw zonen en uw dochters zullen profeteren, en uw jongelingen zullen gezichten zien, en uw ouden zullen dromen dromen. En ook op Mijn dienstknechten, en op Mijn dienstmaagden, zal Ik in die dagen van Mijn Geest uitstorten, en zij zullen profeteren.*" (Hand. 2:17-18). De geschiedenis van Gods kerk leert ons dat de Heilige Geest keer op keer een Opwekking heeft geschonken. De Pinksterdag is een fundamentele gebeurtenis voor Gods kerk op aarde. Later zijn er echter ook andere en meerdere opwekkingen gevolgd. De Reformatie van de 16^e eeuw is een van de grootste opwekkingen in de geschiedenis van Gods kerk op aarde. In tijden van lauwheid, ingezonkenheid, duisternis en geesteloosheid kan de Heilige Geest een herleving geven. De tijd van het Reveil was een opwekking in Europa. Er zijn dus opwekkingen in het leven van Gods kerk. De Bijbel en de geschiedenis bewijzen het! Opmerkelijk trouwens dat vaak de meest donkere perioden van Gods kerk juist de tijd zijn die aan een opwekking vooraf gaat. De geboorte van de Heere Jezus was een donkere tijd. En juist toen is Hij gekomen. De tijd voorafgaand aan de Reformatie was een bange en moeilijke tijd. En juist toen heeft God Luther (de derde Elia!) geschonken. De tijd voor het Reveil was bang (Franse tijd!). En juist toen heeft God een herleving geschonken. Donkere tijden zijn soms een voorbode van herleving! Laten we ook in de 21^e eeuw de Heere bidden om een herleving door Zijn Geest.

Verskillende elementen

Ik wil het thema Opwekking in deze lezing uitwerken naar drie kanten.

1. De noodzaak van een opwekking
2. De middelen tot een opwekking
3. Het perspectief voor een opwekking

1. De noodzaak van een opwekking

Waar de Heere niet woont en werkt, daar heerst de dood. Waar de Geest des Heeren geen kracht doet, daar zijn de machten uit de afgrond aan het werk. Waar het Woord van God geen heerschappij heeft en beslag legt op mensen, daar leggen de woorden van de satan beslag. Bijbels gezien loopt er een grote tweedeling door de mensheid. Psalm 1 laat ons dat duidelijk zien. "*Want de HEERE kent den weg der rechtvaardigen; maar de weg der goddelozen zal vergaan.*" (Ps. 1:6). Wij zijn dood of leven. Wij behoren bij God of bij de satan. In hoeverre legt het Woord van God anno 2003 beslag? Wat is de huidige situatie in Nederland. En wat is nodig. *Gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedoden, opdat zij levend worden.* (Ezech. 37:9b).

Laten we de huidige situatie eens bezien.

a. MAATSCHAPPELIJK

Het maatschappelijk leven wordt, in vergelijking met het verleden, gekemerkt door een zeer snelle groei van de bevolking en een indrukwekkende technologische vooruitgang. De bevolkingsgroei en de techniek hebben de laatste 100 jaar een zeer sterke groei doorgemaakt. Ook is de welvaart in de westerse wereld zeer toegenomen. Materieel is ons land een zeer welvarend land.

Geestelijk bevindt onze samenleving zich echter in een zeer aangrijpende situatie. In het voetspoor van de Verlichting (18 e eeuw) is er sprake van een breed openbaar komende afval van God en zijn Woord. De woorden van Prof. Dr. J. Huizinga zijn nog niet achterhaald. Reeds in 1935 schreef hij: "Wij leven in een bezeten wereld. En wij weten het. Het zou niemand onverwacht komen, als de waanzin eensklaps uitbrak in een razernij, waaruit deze arme Europeesche mensheid achterbleef in verstomping en verdwazing, de motoren nog draaiende en de vlaggen nog wapperende, maar de geest geweken." (Huizinga 1935 pag.1). Er kan worden gesproken van een diepe geestelijke crisis. Recent onderzoek van het CBS heeft duidelijk gemaakt dat circa 20% van onze samenleving kerks is. Vele mensen ervaren totaal geen band met de kerk. Dit is een breed Europees verschijnsel. Voor inzicht in de huidige situatie zijn een drietal begrippen van belang: secularisatie, nihilisme en zelfbeschikking.

Het eerste wat de geestelijke crisis in onze samenleving kenmerkt is de **secularisatie**.

Onder secularisatie wordt verstaan het wegebben van het Godsbesef uit de samenleving, de kerk, de school, de gezinnen en het persoonlijk leven. God is niet relevant meer voor de dingen van het dagelijkse leven. De meeste mensen zijn weliswaar geen atheïst, maar het bestaan van God is gewoon niet meer relevant. Zonder God gaat de economie toch ook goed. Zonder God, Bijbel en kerk kun je toch ook kinderen opvoeden? De gedachte dat het leven wordt bestuurd en geregeerd door een hogere macht is weg uit de samenleving. Het ebt ook weg uit de kerk. Je merkt het aan jongeren en ouderen. Wat dat betreft spelen de weerzinwekkende en schokkende boeken van Prof. Dr. H. M. Kuitert feilloos in op het hedendaagse denken en gevoelen. Ook in de literatuur van onze dagen komt het nihilisme indringend naar voren. Schrijver zijn meestal kinderen van hun tijd. De huidige roman en leescultuur ademt een schokkende mentaliteit. Het recente boekenweek geschenk van de schrijver Rushdie is daarvan een treffend voorbeeld. Doch laten we ook in deze tijd zien op God die zich in de geschiedenis van deze wereld openbaart. De Heere openbaart zich in de Schriften. Het schriftuurlijk godsbesef is in onze samenleving een randverschijnsel geworden. Circa 2/3 van de Nederlandse samenleving (circa 10 mln. mensen) bekommert zich niet over en om God. De God der Schriften is voor goeddeels de meeste mensen geen realiteit. Reeds sedert de jaren 60 heeft Dr. W. Aalders over de verwoestende effecten van de secularisatie geschreven. *Gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedoden, opdat zij levend worden. (Ezech. 37:9b).*

Een tweede kenmerk van onze samenleving is het **nihilisme**.

Gods woord openbaart onze levende God en onderwijst ons in de inzettingen van God. Ondanks de zondeval heeft de Heere Zijn wet nog gelaten op deze wereld. De aarde is niet veranderd in een hel en de mens is niet verworden tot een duivel of tot een beest. Er is in de mens nog enig zedelijk besef. De wetten en inzettingen van de Heere zijn heilzaam voor alle mensen. Het niet erkennen van de Heere betekent ook het afscheid nemen van de geboden des Heeren. Het nihilisme ontkent consequent en systematisch dat er een bovennatuurlijke orde zou zijn. De grondlegger van het hedendaagse nihilisme is de filosoof Friedrich Nietzsche. Een van zijn beruchte slogans was: *blijf de aarde trouw!* Lenin zag de huidige generatie mensen uitsluitend als mest voor de toekomst. Droevige ideologie. *Gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedoden, opdat zij levend worden. (Ezech. 37:9b).*

Als derde element valt nog te wijzen op de **zelfbeschikking**. Krachtens schepping is elk mens een afhankelijk wezen. De onderlinge relaties met onze medeschepselen worden door normen en waarden gedragen. Het nihilisme heeft afgerekend met bovennatuurlijke waarden. Er voor in de plaats is de zelfbeschikking gekomen. De mens bepaalt zelf wat goed voor hem of haar is. De zelfbepaling over goed en kwaad wordt beheerst door de omstandigheden van tijd en plaats. Uiterste consequentie van de zelf-beschikking is dat iets wat vandaag slecht is morgen goed kan zijn. De brede euthanasiepraktijk die geleidelijk in onze samenleving is gegroeid laat zich wellicht vanuit dit perspectief verklaren. Het zou 60 jaar geleden (direct na WO II) toch ondenkbaar zijn geweest om na te denken over voorstellen waarbij 12 en 13 jarigen ook de mogelijkheid krijgen om te kiezen voor een "zachte dood". Hier heeft de zelf-beschikking zijn verwoestend spoor inmiddels wel getrokken. Het paarse regeerbeleid valt heel wat aan te rekenen, vooral op dit punt. Een diepe verwoesting trek door samenleving en kerk. *Gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedoden, opdat zij levend worden. (Ezech. 37:9b).*

Deze drie elementen in de samenleving zijn nog met anderen aan te vullen. Te wijzen valt op de genotcultuur, het post-modernisme, de consumptie mentaliteit, het individualisme, etc. De bovengenoemde ontwikkelingen vinden brede doorwerking in allerlei opzichten. De afbraak zoals die de achterliggende jaren heeft plaats gevonden (afschaffing bordeelverbod, winkelopenstelling op zondag, homo-huwelijk, etc.) is duidelijk. Inmiddels zijn we al weer een fase verder in het secularisatieproces. Vanuit de grote stromingen in ons land worden orthodoxe Christenen op een hoop gegooid met de radicale stromingen in de Islam. Vooral het Dagblad Trouw (voorheen Gereformeerd) beijvert zich om bijvoorbeeld de beginselen van de SGP op een hoop te vegen met het radicale moslimextremisme. Ook reformatorische scholen worden vergeleken met radicaal islamitische stromingen. Het zijn de leiders van grote politieke bewegingen (Van Boxtel, Bos, Zalm en Cohen) die deze schaamteloze en smakeloze beweringen uitten. Oproepen tot haat tegen bepaalde bevolkingsgroepen zijn tegenwoordig niet alleen te beluisteren in de moskee, maar ook het TV programma NOVA heeft inmiddels een hele schokkende reputatie op dit punt. Het is ronduit schandelijk wat de heren Bos, Zalm en Cohen zich allemaal permitteren. Het wordt niettemin door het dagblad Trouw en de heren politici en bestuurders schaamteloos gedaan! Het is donker in ons land! Het is donker in de samenleving! Het is

donker in de gezinnen! Het is donker in de kerk. Het Woord echter blijft: *Gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedoden, opdat zij levend worden. (Ezech. 37:9b).*

b. KERKELIJK

De tijdgeest houdt bij de deuren van de kerk niet op. Ik ga hier maar niet in op de gesel van het SOW proces. Ook dat is zondermeer heel diep ingrijpend. De tijdgeest dringt de kerken binnen. Ook de gereformeerde gezindte wordt door de tijdgeest aangetast. De wereldgelijkvormigheid neemt toe. Een paar heel kenmerkende dingen hebben zich de achterliggende jaren voltrokken.

Het kerkbezoek is zeer sterk gedaald. De afkalving van grote kerk-formaties (geref. kerken) en de geringere opkomst naar de zondagse eredienst zijn aanwijsbare zaken. Het kerkbezoek in de middagdienst is voor vele kerken een probleem geworden.

De werfkracht van de kerken is vrijwel verdwenen. De gereformeerde prediking is binnen de kerken weggeschrompeld. Deze zaken gaan ook aan de gereformeerde gezindte en aan de bevindelijk gereformeerden helaas niet voorbij. In het bijzonder met betrekking tot de bevindelijk gereformeerde kerken kunnen een paar zaken worden genoemd.

a. er is een geest van droevige verdeeldheid. Zaken van middelmatig belang worden opgeblazen en uitgebouwd. Een rustig en eerlijk gesprek over deze kwesties is vrijwel niet meer mogelijk.

b. er is een toenemende aanscherping, en het eenzijdig accentueren van bepaalde onderdelen uit de geloofsleer. De algemene genade in relatie tot het werk van Christus, de aanbidding van de genade, de in- en uitwendige roeping, etc. Bijbelse belijndheid en evenwichtigheid is vaak ver te zoeken.

c. er ligt weinig glans op de gemeente. In het verleden ging er van de bevindelijk gereformeerden een zekere werfkracht uit, ook naar de wereld. Die werfkracht is helaas goeddeels verloren gegaan.

d. de wereldgelijkvormigheid neemt toe. Dat kan zichtbaar worden in uiterlijke dingen (kleding, gedrag) maar ook in de omgang met elkaar. Wereldse methoden en levenspatronen (egoïsme en materialisme) dringen de kerk binnen.

e. er is weinig te bespeuren van verootmoediging en zorg om deze ontwikkelingen.

Het staat er helaas ook met de kerk niet goed voor. Er zijn andere tijden geweest. In Nederland herinneren Reveil en Afscheiding, Reformatie en Nadere Reformatie toch aan andere tijden. Herleving en reformatie is nodig. Ook in de kerk *Gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedoden, opdat zij levend worden. (Ezech. 37:9b).*

c. PERSOONLIJK

Het geestelijk leven van vele kerkgangers is zeer bedenkelijk. Vaak is men dodelijk gerust of angstig oppervlakkig als het gaat over de dingen van de eeuwigheid. Er ligt vaak ook een zekere grauwigheid op het leven van Gods kinderen. Er wordt vaak weinig oprecht geestelijk leven bespeurd. De prediking lijkt af te stuiten. Opwas in de genade lijkt vergeten te worden; doorbrekend werk is zeldzaam geworden. Velen gaan in grote duisternis hun weg.

Ook is de onkunde zeer groot. De balans van de ontwikkelingen in de samenleving, het kerkelijk leven en het persoonlijk leven is niet positief. De Heere werkt wel, maar van een geestelijke bloeitijd is helaas geen sprake. Dat is de werkelijkheid anno 2003. Het is echter niet het enige. Ook vandaag leeft de God van Jacob. De God van Pinksteren. En ook vandaag mag onze bede zijn. *Gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedoden, opdat zij levend worden. (Ezech. 37:9b).*

De Heere Zijn gemeente leren bidden: "Uw Koninkrijk kome!" En de Heidelbergse Catechismus ziet in deze bede een ernstige begeerte naar bewaring en vermeerdering van Gods Kerk. De taal van David is de taal van de gemeente Gods: "Doe wel bij Sion naar Uw welbehagen; bouw de muren van Jeruzalem op." (Psalm 51:20). In artikel 27 van de NGB zegt: *Wij geloven en belijden ... dat Christus een eeuwig Koning is, Dewelke zonder onderdanen niet zijn kan.* Ook vandaag wordt de kerk des Heeren gebouwd. Wat zou het nodig en groot zijn als de Heere een opwekking zou geven. Dat is leven uit de doden. Dat zijn stromen op het droge! Door welke middelen is een opwekking mogelijk.

2. De middelen tot een opwekking

De Heere werkt middellijk. Dat wil zeggen dat hoewel genade een gave van God is deze genade in de weg van de middelen wordt uitgewerkt en verheerlijkt. Christus zendt Ananias tot Paulus om hem te boodschappen dat hij een uitverkoren vat is om de Naam van Jezus te dragen voor de heidenen. (Hand.9:15). Zo ook wordt Petrus naar Cornelius gezonden. En Paulus zegt: "Zo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods." (Rom. 10:17). Voor een opwekking gebruikt de Heere ook middelen. In het OT zendt de Heere Zijn profeten. In het NT zendt de Heere de apostelen herders en leeraars. Het zijn verkondigers van de zeer blijde boodschap. In de Dordtse Leerregels staat het heel kernachtig. *"En opdat de mensen tot het geloof worden gebracht, zendt God goedertierenlijk verkondigers van deze zeer blijde boodschap, tot wien Hij wil, en wanneer Hij wil; door wier dienst de mensen geroepen worden tot bekering en het geloof in Christus, den gekruisigde. Want hoe zullen zij in Hem geloven, van welken zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen, zonder die hun predikt? En hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden? (Rom. 10: 14, 15)".* De krachtige doorwerking van Gods Geest is een wonder. Maar dat wonder wordt gerealiseerd in de middellijke weg. De geschiedenis op de Pinksterdag is leerzaam. Op de dag van de uitstorting van de Heilige Geest waren de discipelen allen eendrachtelijk bijeen. (Hand. 2:1). Het blijkt dat de gemeente in Jeruzalem biddend en dankend bijeen is. Men ziet uit naar de vervulling van de beloften Gods. *"Deze*

allen waren eendrachtelijk volhardende in het bidden en smeken, met de vrouwen, en Maria, de moeder van Jezus, en met Zijn broederen." (Hand. 1:14)

Welke zijn de middelen die de Heere gebruikt in tijden van een opwekking?
Er zijn een paar middelen die **niet** geschikt zijn voor een opwekking.

a. het organiseren van een brede maatschappelijke en kerkelijke actie.

Dit middel is beproefd door Dr. A. Kuyper. Zonder aan de grote verdiensten van Kuyper tekort te willen doen, denk ik toch dat we deze weg niet op moeten. De geschiedenis en de ontwikkelingen in de kerken van de Doleantie zijn een baken in zee. Het neo-calvinistische streven is uitein-delijk verزند. Het activisme van het neo-calvinisme is een doodlopende weg gebleken. Reeds Kohlbrugge heeft daarvoor gewaar-schuwd.

b. het aanpassen van de boodschap van Gods Woord.

In dit verband wil ik de vinger leggen bij een boodschap die aansluit bij de mens. Een evangelie dat geen pijn doet. Een evangelie zonder scherpe kanten. Het evangelie van de televisie dominees uit Amerika. Een honing-zoete boodschap, aangevuld met gospelsongs en "praise" bijeenkomsten lijken mij ook niet de middelen waardoor de Heere wil werken. Dan wordt de ergernis en de dwaasheid van het kruis van Christus verdonkerd.

c. het aanpassen van de belijdenis en het verstaanbaar maken van de boodschap van Gods Woord voor de "moderne" mens. Schriftkritiek is geen werkelijk antwoord op de noden en vragen van de gevallen mens. Wie daarover wil lezen moet eens de briefwisseling doornemen tussen Ds. G Boer en Prof. Dr. H. Berkhof. Aanpassen van de Boodschap is geen antwoord op de werkelijke noden van schuldige mensen voor God!

Wat zijn de middelen waardoor de Heere een opwekking zou kunnen geven?

a. de prediking.

Dr. Van Vlastuin geeft in zijn dissertatie enkele karakteristieken van de opwekkingsprediking van J. Edwards. De preken van iemand als Edwards "zijn geen product van de tijdgeest, maar een kritische stellingname tegenover het optimistische denkklimaat. De boodschap voor alle tijden is bij hem niet tijdloos. Dat neemt niet weg dat het zijn diepe overtuiging is dat de Israëlieten in de woestijn op dezelfde wijze zaligworden als zijn hoorders"³. Het gaat in de preken van mannen als Edwards, Whitefield en Tennet om:

1. hel en hemel
2. Gods soevereiniteit en onze verantwoordelijkheid
3. Zonde en genade
4. Rechtvaardiging en heiliging
5. Schijn en zijn.

Heel erg sterk heeft Edwards het werk van de Heilige Geest in de harten van zondaren benadrukt. Zijn prediking stond in de kracht en de bediening des Geestes.

Ook voor vandaag de dag blijft de prediking het eerste en voornaamste middel dat de Heilige geest wil en kan gebruiken om een verlevendiging te geven. Het is het eerste en het voornaamste instrument waardoor de Heere werkt. (HC antw. 19). Het is de sleutel van het koninkrijk Gods. (H.C. antw. 84). Overigens wordt daarbij wel eens gedacht dat vooral een sterk **appellerende** prediking dienstbaar is. Die suggestie moet echter bestreden worden. Elke bijbelse prediking is appellerend. Maar elke bijbelse prediking is tevens bediening van de volle raad van God. De prediking wordt door Dr. T. Hoekstra omschreven als de "mededeling van de Raad Gods tot onze zaligheid in Jezus Christus". (Hoekstra 1926 pag. 164).

Het is opmerkelijk dat juist de voluit schriftuurlijke prediking in het verleden een middel is geweest voor opwekking. Hoe ziet die voluit schriftuurlijke prediking eruit?

Laten we eerst er op wijzen dat de prediking ons brengt bij de werkelijkheid van hel en hemel. Beiden moeten worden gepreikt. Helaas, is er op dit punt, ook in onze gezindte eenzijdigheid. De hemel wordt in de prediking wel genoemd en aangewezen. De boodschap van het eeuwig oordeel klinkt helaas veel minder beslist en duidelijk. Recent onderzoek van preken heeft dat nog eens weer pijnlijk aan het licht gebracht⁴. Duidelijk zien we de opdracht tot preken van hemel en hel in Jesaja. "Zegt den rechtvaardige, dat het hem wel gaan zal; dat zij de vrucht hunner werken zullen eten. Wee den goddeloze, het zal hem kwalijk gaan, want de vergelding zijner handen zal hem geschieden." (Jes. 3:10-11)

Een ander belangrijk element is de soevereiniteit van God. De preek van Jonathan Edwards die de Heere wilde gebruiken voor een opwekking in 1734 in Northampton droeg als titel: "Gods soevereiniteit en rechtvaardigheid verheerlijkt". Het was een preek over de woorden: "Opdat alle mond gestopt worde"(Rom.3:19). Deze zeer

³ Dr. W. van Vlastuin, De geest van Opwekking, pag. 62-63

⁴ Drs A.C. Uislag, Een analytisch-homiletisch onderzoek ...naar de plaats van het oordeel in de prediking.

lezenswaardige preek is opgenomen in het boekje: "Die God leeft nog!". De God van de Bijbel is aan zondige mensen niets verplicht. Hij is de soevereine Pottenbakker. *"Maar toch, o mens, wie zijt gij, die tegen God antwoordt? Zal ook het maaksel tot dengene, die het gemaakt heeft, zeggen: Waarom hebt gij mij also gemaakt? Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem, om uit denzelfden klomp te maken, het ene vat ter ere, en het andere ter onere?"* (Rom. 9:20-21)

Voorts moet in de prediking worden aangewezen de schuldigheid en de zondigheid van de mens. De wet moet in haar eis en in haar geestelijkheid worden verkondigd. Tevens moet de absolute noodzakelijkheid van de wedergeboorte worden aangewezen. Gewaarschuwd moet worden voor de eeuwige rampzaligheid. R.M. Mac Cheyne heeft in het laatste jaar van zijn bediening indringend over de ernst van de rampzaligheid gepredikt. (De ark der behoudenis pag.215/216). Jonathan Edwards sprak over *Sinners in the hands of an angry God*.

De noodzakelijkheid en de heerlijkheid van Christus moet worden verkondigd. Het aanbod van genade moet functioneren. De toelidende weg tot Christus moet worden voorgesteld (HC zd 2-6; Boston: Viervoudige staat pag.228-260). Groot en heerlijk hebben de opwekkingpredikers over Christus gesproken. Zij hebben Christus voorgesteld en aangeboden in zijn noodzakelijkheid, gepastheid, schoonheid en dierbaarheid. Christus is het ware brood des levens. Christus is de Rots der eeuwen. Alleen in Christus is er behoudenis. In de prediking worden zondaren genodigd om tot Hem de toevlucht te nemen. "O, geliefden, heden wordt u uitgenodigd om u te laten verzoenen. U hebt lang in zonden doorgebracht. Is het geen tijd om u met God te verzoenen? Laat u verzoenen o zondaar. O kom, kom oude zondaar! O kom, jonge zondaren! Onthoud dat u gesmeekt wordt te komen. Ik smeek u geliefden om te komen... Geliefden het is God Die u op dit ogenblik smeekt..."(Mac Cheyne De Ark der behoudenis, pag.28). Het is deze prediking die door de Heilige geest wordt gebruikt om zondaren op te wekken uit de slaap des doods; om zondaren te trekken uit de duisternis van de zone; om zondaren te brengen tot de gemeenschap met God door Christus. *Gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedoden, opdat zij levend worden. (Ezech. 37:9b)*.

b. het gebed

Het gebed is het voornaamste stuk der dankbaarheid. Over het gebed bestaan veel misverstanden. Het gebed is niet het indienen van een verlanglijst. Het gebed is het vereren van God. Het is ook het bekend maken van onze nood bij God en het aan God overlaten hoe Hij in onze nood wil voorzien. Het gebed is niet de reden waarom de Heere werkt maar het is de weg waarin Hij werkt. Een geestelijke opwekking wordt alleen verkregen in de weg van gebed. Jesaja heeft gebeden (Jes.63:15-Jes.64). De discipelen waren op het Pinksterfeest "eendrachtelijk bijeen". En verder wijst Lukas erop dat ze "allen waren eendrachtiglijk volhardende in het bidden en smeken" (Hand.1:14). Paulus boog zijn knieën voor de gemeenten.(Ef.3:14). Abraham boog zijn knieën voor Sodom. De groten in het Koninkrijk der hemelen zijn mannen van het gebed geweest. Laten we bidden om de geest van Pinksteren. *"Ontwaak, noordenwind! en kom, Gij zuidenwind! doorwaai mijn hof, dat zijn specerijen [uitvloeiën]. O, dat mijn Liefste tot Zijn hof kwame, en ate zijn edele vruchten!"* (Hoogl. 4:16)

c. verootmoediging

Hoogmoed leeft in ons hart. Hoogmoed is de diepe wortel van de zondeval. Hoogmoed is de wortel van veel verwarring en duisternis in het kerkelijke leven en in het persoonlijke leven. De oprechte begeerte naar een opwekking kan alleen maar gevonden worden in een verootmoedigd hart. Toen Abram bad voor Sodom was hij in eigen oog "stof en as". De Heere is zeer hoog. Hij woont echter in een verbroken hart en een verslagen geest. *"Want also zegt de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is: Ik woon [in] de hoogte en [in] het heilige, en bij dien, die van een verbrijzelden en nederigen geest is, opdat Ik levend make den geest der nederigen, en opdat Ik levend make het hart der verbrijzelden."* (Jes. 57:15)

d. huisgodsdienst

Keer op keer wijst de Bijbel op de noodzaak van het onderzoek van de Schrift. De Schrift is het door God gesproken Woord. In de Schrift wordt de weg ter zaligheid bekend gemaakt. Belangstelling voor de Schriften, het onderzoek van de Schriften is derhalve nodig. In de gezinnen behoort deze belangstelling te worden gewekt. Daar behoren de Schriften ingescherpt te worden. Daar ook moet het leven in overeenstemming met de Schrift worden voorgeleefd. Het persoonlijke en het huiselijke leven behoort onder de tucht van het Woord te staan. De mannen van de Nadere Reformatie hebben keer op keer gewezen op het belang van de huisgodsdienst. Gezinnen behoren kleine kerken te zijn. Mozes houdt het volk Israël voor om de geboden en inzettingen des Heeren in te scherpen. *"En gij zult ze uw kinderen inscherpen, en daarvan spreken, als gij in uw huis zit, en als gij op den weg gaat, en als gij nederligt, en als gij opstaat."* (Deut. 6:7).

Een opwekking kunnen wij niet maken. Het is de Heere die het kan geven. Laten we er wel naar staan. *Gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedoden, opdat zij levend worden. (Ezech. 37:9b)*. Ook is het niet hopeloos in onze donkere tijd. De Bijbel leert dat er hoop is; ook in de meest moeilijke omstandigheden. *Wij geloven en belijden ... dat Christus een eeuwig Koning is, Dewelke zonder onderdanen niet zijn kan.*

3. Het perspectief voor een opwekking

Tenslotte de vraag naar de werkelijkheid van een opwekking? Zal er nog een opwekking komen? Is er nog uitzicht op een grote bloeitijd voor de kerk?

Sommigen beantwoorden deze vraag duidelijk positief (o.a. Van Vlastuin). In het voetspoor van o.m. á Brakel en de engelse Puriteinen komt men tot een duidelijk positieve stelling name. De schriftuurlijke grondslag voor een dergelijke verwachting wordt veelal gebaseerd op de beloften voor Israël en een bepaalde van uitleg van schriftplaatsen uit het Oude Testament. Gesteld wordt o.m dat er in het O.T. nog onvervulde profetieën zijn ten aanzien van de kerk en Israël. Ik laat deze kwestie hier verder liggen, maar wijs er slechts op dat bij vele van onze oudvaders (Brakel, Comrie, Van der Groe, etc. etc.) dit gedachtegoed aanwezig is. Ook de kanttekeningen op de Statenvertaling op Rom. 11 gaan in deze richting. De belofte dat geheel Israël zal zalig worden (Rom.11:26) wordt door de kanttekenaar als volgt uitgelegd: " Dat is, niet weinigen, maar een zeer grote menigte, en gelijk als de ganse Joodse natie". Breed leefde dus onder de theologen van de Nadere Reformatie en onder de Puriteinen en Schotten de gedachte van een nog komende opleving voor de kerk. Calvijn is op dit punt terughoudender; bij Kuyper en Bavinck is deze gedachte geheel zoekgeraakt.

Er zijn er ook die vrijwel geen toekomst meer zien voor Gods kerk op deze aarde. De toekomst van de kerk wordt negatief ingekleurd en al vragenderwijs wordt de suggestie gewekt dat er wel geen mensen meer bekeerd zullen worden, of althans bij hoge uitzondering. Ik denk dat we ook tegen een dergelijke gedachte ons nadrukkelijk moeten wapenen. Er staat nergens in de Bijbel dat er een periode zal komen dat de Heere geen mensen meer bekeert. Dat leert de Schrift ons niet! Wel leert de Schrift ons heel duidelijk iets over de eindtijd. In Lucas 17 trekt de Heere een parallel tussen de dagen van Noach en Lot en de laatste dagen. In de verschillende eschatologische redevoeringen van de Heere Jezus wordt bepaald geen rooskleurig beeld getekend over de voorgang in de wereld geschiedenis.

Ik wil de toekomst en de verwachting over een opwekking niet pessimistisch en ook niet overdreven optimistisch inkleuren. Ik zou willen aansluiten bij het Schriftgetuigenis, zoals verwoord in de Nederlandse geloofsbelijdenis (NGB). In art. 27 van de NGB wordt gesproken over de Kerk. Van de kerk wordt beleden: "Deze Kerk is geweest van den beginne der wereld af, en zal zijn tot het einde toe; gelijk daaruit blijkt, dat Christus een eeuwige Koning is, dewelke zonder onderdanen niet zijn kan. En deze heilige Kerk wordt van God bewaard, of staande gehouden, tegen het woeden van de gehele wereld." De Kerk zal er altijd zijn; wordt bewaard en Christus zal op aarde nooit zonder onderdanen zijn. Dat ligt verklaard in het eeuwig Koningschap van Christus. Als Koning regeert Christus over Zijn gemeente en de poorten der hel zullen de gemeente niet overweldigen. Van het koningschap van Christus gewaagt de Schrift op vele plaatsen. Plaatsen die bemoedigend zijn ook in 2003. Als Koning heeft Christus overwonnen, daarom kan Hij zeggen: "In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen." (Joh. 16:33). Als Koning heeft Hij macht en dus laat Hij aan Zijn gemeente na: "En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld. Amen." (Matt. 28:20). En als koning verzamelt en beschermt Hij Zijn gemeente: "En ik zag, en ziet, een wit paard, en Die daarop zat, had een boog; en Hem is een kroon gegeven, en Hij ging uit overwinnende, en opdat Hij overwonne!" (Openb. 6:2).

Het Koningschap van Christus is eeuwig en geestelijk. Het is zonder einde en het is niet van deze aarde. En in dit eeuwig koningschap van Christus ligt ook de verwachting voor de toekomst. In Daniel 7:14 wordt gezegd: "En Hem werd gegeven heerschappij, en eer, en het Koninkrijk, dat Hem alle volken, natiën en tongen eren zouden; Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet vergaan zal, en Zijn Koninkrijk zal niet verdorven worden." (Dan. 7:14). Van Christus geldt dat: "hij zal heersen van de zee tot aan de zee, en van de rivier tot aan de einden der aarde." (Psalm 72:8). Want aan Hem is gegeven alle macht in de hemel en op de aarde. De Heidelbergse Catechismus zegt dat Christus een eeuwig Koning is "die ons bij de verworven verlossing beschut en behoudt". (antw.31).

Komt er dan nog een opwekking, een grote bloeiperiode voor Gods kerk op deze aarde? Ik zou die vraag liever onbeslist willen laten. Laat dat maar open blijven! Laten we echter persoonlijk ervan doordrongen zijn dat God Zijn gemeente verzamelt. En laat het onze levensvraag zijn of ik daar door wedergeboorte en geloof reeds een levend lidmaat van geworden ben. (HC antw.32).

Literatuur

1. J. Hovius, Isaac Da Costa's bezwaren tegen de Geest der eeuw
2. C. Graafland, Gereformeerden op zoek naar God
3. J. Huizinga, In de schaduwen van morgen
4. D. M. Lloyd-Jones, Toon mij nu Uw heerlijkheid.
5. W. van Vlastuin, Opwekking
6. W. van Vlastuin, De Geest van Opwekking
7. J. Edwards, Een schuilplaats in gevaren
8. J. Edwards, Die God leeft nog
9. J. Edwards, Geheiligde kennis
10. R. M. Mac Cheyne, De Ark der behoudenis
11. W. Reid, Stromen op het droge
12. W. Aalders, Burger van twee werelden

13. W. Aalders, De tijdgeest weerstaan
14. H. Hoekstra, Gereformeerde Homiletiek

Amersfoort
Ds. W. Visscher
10-01-2003